

EÕIK toimetised (TLÜ kirjastus 2007, 2008)

Emakeeleõpetuse infokeskus on Tallinna ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi juures tegutsev akadeemiline üksus. See loodi 2005. aastal HTM programmi „Eesti keel ja rahvuslik mälu” toel. EÕIK on saanud pidevat toetust – kord nimetatud programmist, kord muudest keelestrateegia allikatest. Igal aastal on keskus teinud mitmesuguseid lepingulisi töid ja arendanud koostööd Eesti pedagoogika arhiivmuuseumi, Tartu ülikooli ja eesti keele instituudiga. Töösse on alati kaasatud eri tasemete üliõpilasi jt noori teadlasi. Ka eelmise õppeaasta emakeeleolümpiaadi läbiviimisel tegi keskus ära suure töö.¹

Keskuse põhisuund on jäädvustada eesti emakeele- ja kirjandusdidaktika pärandit. Jõudumööda püütakse suunata ka selle ala õpetajatevalmistuse üliõpilasi ja tegevõpetajaid, tutvustades nii valdkonna ajaloolist mõtet kui ka maailma moodsamaid suundi. Pisitasa uuritakse eesti keele ja kirjanduse õpetamisega seonduvat (funktsionaalse keeleoskuse ja keeleteadmiste tahke, noorte lugemuse laadi, tulevikus ehk ka rakendatavaid õppeviise jms). Selle kõrval kirjeldatakse eesti keele oskuse mõistet ja tasemeid, koostatakse ja korrastatakse didaktika suurmeeste bibliograafiaid, tehakse rahvusvahelist koostööd ja antakse õpetajatele teada, mis toimub Euroopa koolides.

Keskusel on oma toimetistesari „Eesti keele ruum”, mille on kavandanud Viivi Maanso ja kujundanud Maria Must. Sarja toimetab Krista Kerge. Seni on TLÜ kirjastuse kaudu ilmunud kolm numbrit, mis kõik taotleavad taasavastada keele- ja kirjandusdidaktika suurkujude erialast mõtet ja isiksuse võlu. Kõigi raamatutega seoses on peetud mälestuskonverentse EPAM-is. Muuseum on rööpselt välja pannud asjakohases kogumikus meenutatava koolimehe näituse. Kogumike artiklid on tegevõpetajatelt, teadlastelt, üliõpilastelt, suurkujude omaste ja õpilaste sulest. Igale kogumikule on lisatud nimiisiku bibliograafia. Kõik see teenib just neid eesmärke, mille nimel keskus on loodud.

2007. aastal ilmus EÕIK toimetiste avanumbrina „Mihkel Kampmaa ja tema pärand”, koostanud Vaike Birk ja toimetanud Viivi Maanso. 2008. aastal ilmus kaks toimetistesarja numbrit, EÕIK toimetised 2

¹ Vt Oma Keel 2009, nr 1.

„Nikolai Remmel eesti keelele ja koolile” ning EÕIK toimetised 3 „Keele- ja koolimees Johannes Valgma”. Viimased on koostanud Viivi Maanso ja toimetanud Krista Kerge, bibliograafiate autor on Marga Lvova. Käesoleval aastal peetakse toimetistega meeles Viivi Rukkit; Tartu ülikooliga käivad läbirääkimised Eduard Väari mälestuskogumiku koostamiseks.

Kogumike üks väärtusi on nimiisikute korrastatud bibliograafiad, milles sama raamatu eri trükid on koondatud ning millele on lisatud see-teine uuem või vähetuntud nimetus. Väärtus on seegi, et igas kogumikus leiab mälestusi – just elav mälestus annab edasi vaimuinimeste individuaalset palet, mis kipub ajalikuna kaduma koos kaasaegsetega. Igas kogumikus leidub muu hulgas midagi nimikuju enese sulest, näitamaks kui püsivad on probleemid keele ja õpetamisega. Siin-seal on teadlased kas teoreetilisemas või praktilisemas laadis analüüsinud kuulsate õpetajate töid.

Usutavasti ei vaja ükski kogumiku kaanele sattunud nimi tutvustamist vanema põlvkonna seas, kuid noorele lugejale – olgu õpilasele või õpetajale – leidub kaante vahel palju uut. Mõnele lugejale peegeldub näiteks ajastu, mil elas Mihkel Kampmaa; teine leiab näitliku ülevaade grammatika suurteosest, mis Valgma ja Remmeli sulest ilmununa aastakümneid asendas puuduvat eesti keele akadeemilist grammatikat; kolmandat võib Johannes Valgma programmeeritud harjutustik, mis justkui oodanuks, et jõuame raaliajastusse ja saame kuulsa koolimehe värskeid ideid arvuti suurepärase võimalustega kohandada. Nikolai Remmeli katsed pseudosõnade toel kontrollida emakeeletaju ärgitavad analoogilisi katseid kordama laiemalt, kui kogumikus on tehtud, ja tulemusi keelemuutuste teooria toel võrdlevalt interpreteerima. Kirjandushuvilisele on asendamatu avastada Kampmaa kirjanduslugu selle inimlähedases kujutusviisis, põnev on lugeda Remmeli võtetest kirjanduse õpetamisel või tema küsitlustest luuletuse mõistmisvõimaluste asjas. Pisitasa avab sari nii didaktikamõtte huvitavaid nüansse kui ka laiemalt meie kultuuriloo tahke ja toone.

Toimetistesarja raamatuid on võimalik osta nii keskusest kui ka TLÜ kirjastusest, veebiandmetel ka mitmest raamatupoest. Nad on olemas ka suuremates raamatukogudes.

Toimetiste kõrval on EÕIK 2008. aastal avaldanud kaks raamatut, milles Euroopa Nõukogu standardi raames kirjeldatakse eesti keele oskuse tasemeid, võttes vaatluse alla nii keeleoskuse komponendid kui ka keelelise pädevuse liigid. Juttu on nii produktiivsetest oskus-

test (kõnelemine ja kirjutamine) kui ka retseptsioonist (kuulamine ja lugemine), teisalt aga vaadatakse samu asju teisest rakursist, rääkides suulise ja kirjaliku keele valdamisest eraldi. Omaette peatükid on mõlemas raamatus pühendatud tekstitööle ja keele õpetamise kõigile tahkudele. Peatükke saadab rohke viitestik asjakohasele eesti- ja võõrkeelsele kirjandusele, mis peaks toetama õpetajaid nii uurijatena kui ka õpilasuurimuste juhendajatena.

Marju Ilvese „Algaja keeleoskaja. Eesti keele A2-taseme oskus” kirjeldab sotsiaalse toimetuleku piirile jäävat keeleoskust, Krista Kerge „Vilunud keeleoskaja. C1-taseme eesti keele oskus” peatub omakorda sellisel tasemel, millega on igati edukalt võimalik töötada haridust nõudvates ametites. Viimane teos võiks suurt huvi pakkuda emakeeleõpetajatele – kuidas keelt õppida, see erineb emakeele ja võõrkeele puhul suuresti; kuhu õppimisega peaks jõudma, see on mõlemal juhul üks ja seesama. (Mida tähendab kindla keele valdamine, ei kuulu tingimata varem õppinud emakeeleõpetaja teadmiste hulka, võiks aga sinna kindlasti kuuluda.) Kindlasti vajavad asjakohaseid teadmisi need õpetajad, kelle klassides on muu emakeelega noori.

Mõlemad tasemeraamatud on valminud HTM ja TLÜ lepingu raames. Paraku jagati keeleoskuskirjelduste tiraaže tasuta ja neid pole võimalik osta – huvilisel tuleb pöörduda kas EÕIK-i, REKK-i keeleosakonda või raamatukokku.

Krista Kerge